

Alec G. Efinger - Sám

Bol 1. deň roku, 30. výročie odchodu Dr. Leslieho Gileta zo Zeme. Stojac sám v doku mlčky hľadel von do prázdneho rozmeru nulového priestoru. „O deviatej hodine je teplota v medzihviezdnom priestore mínus dvestosedemdesiatri stupňov Celzia,“ poznamenal. „Dokonca aj bez vetra je to sakramentsky chlad.“

Ráno sa z palubného denníka dozvedel, že loď a jej osamelý pasažier dosiahnu hviezdny systém ešte ten istý deň. Gilette si nedokázal spomenúť na meno hviezdy – bolo to len číslo v katalógu. Záujem o to všetko stratil už dávno. Zo začiatku, počas prvých pár rokov, keď bola Jessica ešte s ním, netrpezlivo žiadal počítač, aby im ukázal presnú pozíciu hviezd na pozemskej oblohe. Skutočne ich bavilo preskúmať zblízka hviezdy, ktoré poznali ako časti väčších súhvezdí. To ale prešlo. Keď ich navštívili niekoľko stoviek, záujem opadol. A po tom, čo preskúmali ešte viac nebeských telies, začalo to byť únavné. Teda takmer. V Gilettovi ešte stále tlel duch, vedca ktorý ho nútil pokračovať, ďalej a ďalej od miesta, kde začali.

Ale počiatočný záujem opadol. Pred čakaním v doku na to, aby elektronický navigátor prešiel s loďou do normálneho priestoru uprednostnil riadiacu miestnosť. Necítil potrebu okamžite začať hľadať obývateľné planéty. Bolo neskoro a práca počká.

Miesto toho nakfmlil svojho kocúra. Vyťukal na klávesnici kód a zobral jeho večeru z lodného syntezátora. „Tu máš,“ povedal. „Zjedz to a nech ti to chutí. Ja si ešte trochu budem čítať, než pôjdem do postele.“ Kráčajúc ku kajute zacítil jemné chvenie, znamenie, že loď prešla do normálneho priestoru. Nemusel sedieť v riadiacej miestnosti. Počítač už dávnejšie vypočítal na základe charakteristiky a veľkosti hviezdy najbezpečnejšiu orbitu. Planéty, ak vôbec nejaké sú, tu budú aj ráno, čakajúc na Gileta aby ich preskúmal, klasifikoval, pomenoval a opustil.

Ak, pravda, na niektorej nenájde život.

• • •

Jedným z hlavných cieľov ich výpravy bolo nájdenie života. Onedlho sa to stalo aj zmyslom života Gilettovcov. Boli typickými predstaviteľmi zapálených vedcov: Dr. Leslie Gilette, tridsaťpäť

rokov, známy spisovateľ a odborník v oblasti exobiológie a jeho žena, Jessica Reid-Gillette, vedúca oddelenia biochémie na veľkej univerzite v Texase. Boli svoji už jedenásť rokov a na výpravu do kozmu sa rozhodli po smrti svojho jediného dieťaťa.

V súčasnosti cestujú vo vesmíre k vzdialeným oblastiam Galaxie. Je to už dávno, veľmi, veľmi dávno, čo im Slnko zmizlo z obrazoviek monitorov. Exobiológia bola veda– napriek tomu, že len sám Gillette o nej napísal nespočetne veľa vedeckých statí– čisto teoretická. Napriek tomu, že navštívili stovky a stovky hviezdnych systémov, stovky planét, ktoré mali potenciál na udržanie života, nenašli ani nedetkovali žiadnu jeho formu, ani tú najprimitívnejšiu. Laboratórne zariadenia prístávacieho modulu im dávali zakaždým tú istú, nekonečne frustrujúcu odpoveď: Bez života. Sterilné. Rok po roku sa Galaxia stávala pre Gilettovcov čoraz viac a viac len rozľahlou pustatinou, sem-tam vyšperkovanou kusmi kameňa a oblakmi plynu.

„Pamätáš sa,“ opýtala sa jedného dňa Jessica, „čo nám povedal starý pán Hayden?“

Gillette sa usmial. „Miloval som diskusie s tým človekom.“

„Povedal nám, že možno raz nájdeme život, ale to, že bude aj inteligentný je asi rovnako pravdepodobné ako predstava profesnej kariéry snehuliaka v pekle.“

Gillette si spomenul na ten rozhovor s príjemnými pocitmi. „A ty si ho nazvala terranským šovinistom. Miloval som to. Vytvorila si úplne novú kategóriu bigotnosti len kvôli jednému človeku. Mysleli sme si, že je to len taký starý konzervatívny suchár. Teraz mi pripadá ako optimista.“

Jessica sa postavila za kreslo svojho manžela a ponad plece čítala, čo píše. „Čo myslíš, čo by povedal starček Hayden, keby bol vedel, že sme nenašli NIČ?“

Gillette sa otočil a prekvapene sa na ňu pozrel. „Myslím, že by bol sklamaný,“ povedal. „A prekvapený.“

„To nie je to, čo som pôvodne čakala.“ odvetila.

Kompletná absencia aj tej najjednoduchšej formy života bola sprvu iritujúca, potom záhadná, neskôr nepochopiteľná. Onedlho aj Leslie Gillette, ktorý sa predtým zakaždým usiloval o oddelenie

emócií od logiky, pristihol sám seba, že jeho duševné pochody zakaždým končia presvedčením, že môže byť mylné všetko, čo si predtým ľudia a stroje mysleli. V riadiacej miestnosti bol na stene plátok mramoru na ktorý bolo peknými veľkými písmenami napísané:

$$N = R * f_p n e f_1 f_i f_c L$$

Úlohou vzorca vyvinutého pred desaťročiami bolo určiť približný počet vyspelých civilizácií v Galaxii. Miesto premenných je nutné dosadiť reálne hodnoty podľa vedomostí svojej doby. N určuje sedem faktorov.

R^* – početnosť vzniku hviezdnych systémov za rok (v súčasnosti sa predpokladá desať hviezd za rok).

f_p – percento hviezd, ktoré majú planéty (hodnota sa blíži ku sto percentám).

n_e – priemerný počet planét v každom hviezdnom systéme, ktoré majú podmienky na vytvorenie a udržanie života (podľa súčasných znalostí jedna).

f_1 – percento planét, na ktorých sa život skutočne vyvinul (jedno percento).

f_i – percento planét, na ktorých sa vyvinie inteligentný život (desať percent).

f_c – percento planét, na ktorých sa vyvinie vyspelá technická civilizácia (desať percent).

L – doba životnosti technickej civilizácie (s predpokladanou hodnotou desať miliónov rokov).

Podľa týchto hodnôt sa N – počet technických civilizácií v Galaxii – má rovnať desiatim na šiestu. Miliónu. Leslie rozmýšľal nad vzorcom počas dlhých rokov prvých neúspechov. Ale oni nehľadali technickú civilizáciu, hľadali len život. Ľubovoľný život. Asi šesť rokov po opustení Zeme sa s Jessicou prechádzali po suchom, pieskovitom povrchu chladného sveta obiehajúceho malú, tmavú hviezdu. „Nevidím žiadnu technickú civilizáciu,“ poznamenala Jessica víriac piesok nohou svojho skafandra. „Nie,“ odpovedal jej manžel, „na dohľad nič, z čoho by sme si mohli urobiť

hamburger.“ Obloha mala červenopurpurovú farbu a neradi sa na ňu pozerali pričasto. Zabladel sa na zem, sledujúc Jessicinu nohu kresliacu do prachu nepravidelné obrazce. „Vieš,“ povedal, „podľa vzorca má každý systém aspoň jednu planétu vhodnú na život.“ Gilette zakrútil hlavou. „Veľa systémov ich naozaj má,“ pokračoval. „Ale vzorec predpokladá, že na každej sa život aj vyvinie. Možno sme boli priveľkí optimisti, keď sme dosadzovali premenné.“

Jessica sa zasmiala. „Možno.“ Vykopala malú jamku do povrchu. „Stále dúfam že nájdem nejakého mravca alebo červa alebo niečo podobné.“

„Tu nie, zlato,“ smutne sa usmial jej manžel. „Pod', ideme ďalej.“ Prikývla a otočila sa. Spolu sa vrátili k prístávaciemu modulu.

„Aké plytvanie,“ prerušila ticho Jessica, kým sa pripravovali na odlet. „Prichystala som sa na tie najdivnejšie formy života, aké som si len dokázala predstaviť, sad zázrakov a bizarnosti. Vieš, tancujúce kryštály a mysliace oblaky a tak nejako. Ale nikdy som sa nepripravila na takéto čosi.“

Modul vystrelil cez riedku atmosféru hore, k materskej lodi. „Vedec by sa mal na takéto čosi pripraviť.“ povedal Gilette zamyslene. „Ale súhlasím s tebou. Skúsenosť vyzerá omnoho strašidelnejšie než to, čo sme čakali.“

Jessica uvoľnila svoje bezpečnostné pásy a zhlboka sa nadýchla. „Robím to znova a znova,“ povedala. „Nedovolím si v tomto zísť príliš ďaleko. Nech som sa prichystala na čohokoľvek, vždy sa to bude líšiť od toho, čo sme našli.“ Na stovkách svetov, ktoré navštívili, nenašli ani také jednoduché formy života ako baktérie, keď už zabudneme na inteligentný život. Ich biochemické senzory nikdy nedetekovali nič, ani len komplexné bielkoviny. Len kameň a prach a mŕtvy vietor na planétach bez života.

• • •

Ráno, presne podľa predpovede, bol pri planétach. Okolo stredne veľkej hviezdy, typ G3, veľmi podobnej Slnku ich krúžilo päť. Palubnému počítaču povedal: „Hviezda nech sa vola Hanibal. Planéty nech sa volajú Huck, Tom, Jim, Becky a Teta Polly. Môžeme pristúpiť k prieskumu.“ Prístroje lode boli schopné všetky potrebné údaje získať samé, ale Gilette si radšej všetko, čo sa týkalo existencie

života preveroval sám. Tá otázka bola taká dôležitá, že veril, že konečné rozhodnutie môže urobiť len on.

Huck bola guľa z niklu a železa veľká ako Mars, špinavohnedej farby, horúca, suchá a smrtiaca. Tom bol väčší, tmavší a chladnejší, ale pokrývala ho hustá sieť kráterov a nebolo na ňom ani náznaku života. Jim bol podobný Zemi. Atmosféra mala správny pomer kyslíka a dusíka, teploty kolísali medzi -30 a $+50$ stupňami Celzia, značnú časť povrchu tvorila Voda. Jediné, čo chýbalo, bol život, chýbal v kamenistej, prašnej pustatine, chýbal v slaných vodách morí, nič, ani najmenšia cyanobaktéria. Jim bol z planetárnej sústavy Hanibalu najnádejnejší, ale Gilette preskúmal aj Becky a Tetu Polly. Boli to riedke plynné obry systému, aj keď ani jeden z nich nedosahoval veľkosť Uránu alebo Neptúnu. Polievkovité atmosféry boli mŕtve, rovnako ako studený povrch ich satelitov. Gilette sa netrúfal hľadaním mien pre dvadsaťtri mesiacov piatich planét, nechal to na tých, čo prídu za ním. Ak niekto príde.

Začal sa venovať sekundárnej časti svojej misie. Na orbitu Jima, najobývateľnejšieho z piatich svetov, vypustil hviezdnu bránu. Lode letiace za ním môžu preskakovať svetelné roky deliace jednotlivé hviezdne brány y zlomkoch sekundy. Gilette sa nevedel rozpačovať na systém, v ktorom zanechal poslednú bránu. Po všetkých tých rokoch ho mená čiastočne mätli, lebo objavil len veľmi podobné svety – púste a bez života.

Sadol pred obrazovku a zahľadel sa na Jima, na ploché, pieskovité kontinenty, modré moria, biele oblaky a žiariace polárne čiapky. Jeho šedý kocúr, posledný spoločník, sa mu vyškriabal do lona. Volal sa Benny, pravnuke Methyla a Ethyla, dvoch mačiatok, ktoré na cestu zobrala ešte Jessica. Začal ho škrabkať za uchom a pod bradou. „Prečo tam dole niet ani jednej mačky?“ opýtal sa. Benny len zapriadol. Po chvíli pohľad na mŕtvy svet Giletta unavil. Vykonal svoj prieskum, vyložil bránu a vedel, že už naňho nečaká nič, len vyslať signál späť k Zemi a ísť ďalej. Počítaču udelil potrebné príkazy a neprešla ani polhodina keď loď zmizla a Gilette pokračoval na svojej ceste v prázdnote nulového priestoru.

• • •

Pamätal si, ako ho rozrušila myšlienka na výpravu pred tridsiatimi rokmi. On a Jessica si podali prihlášku a boli vybratý pre dôvody, ktorým Gilette nerozumel. „Otec si myslí, že každý, kto chce cestovať po zvyšok svojho života sám vo vesmíre, musí byť čiastočne šialený,“ povedala Jessica. Usmial sa. „Možno trochu nevyrovnaný, ale nie čiastočne šialený.“

Ležali na tráve za svojím domom, hľadeli na nočnú oblohu a snívali o hviezdach, ktoré onedlho uvidia. Projekt vyzeral ako nádherná dovolenka, možnosť preskúmať svoj život a milióny vlákien, ktoré ich spájajú s minulosťou. „Povedala som otcovi, že je to pre nás jedinečná príležitosť,“ povedala. „Povedala som mu, že z vedeckého hľadiska je cestá to najlepšie v našom živote.“

„Veril ti?“

„Pozri, Leslie, padajúca hviezda. Zaželay si niečo. Nie, myslím, že mi neveril. Povedal, že aj vedúci projektu s ním súhlasia a že nás vybrali len preto, lebo sme nevyrovnaní v tom správnom zmysle slova.“

Gilette jej prešiel po uchu stblom trávou. „Pretože zvyšok svojho života strávime sledovaním hviezd a nových svetov.“

„Povedala som mu, že najviac päť rokov. Päť rokov. Povedala som mu, že len čo nájdeme niečo, čo identifikujeme ako živú vec, hneď sa vrátíme. Ak budeme mať trochu šťastia, niečo uvidíme na našej prvej zastávke. Možno budeme preč len mesiac alebo rok.“

„Tiež dúfam v niečo také,“ povedal Gilette. Sledoval oblohu, cítil, že ho stláča smerom dole druh zvláštnej gravitácie, akoby sa vzdialenosti zmenili na hmotu. Zavrel oči. „Milujem ťa,“ zašeptal.

„Aj ja ťa milujem, Leslie,“ zaševalila Jessica. „Máš strach?“

„Áno.“

„Dobre,“ povedala. „Mohla by som sa báť ísť s tebou, ak by si sa ničoho neobával. Ale nič hrozného nás nečaká. Máme jeden druhého a bude to vzrušujúce. Je to podstatne lepšie ako tu stráviť ďalšie roky, robiť stále tie isté nezáživné veci, prednášky na univerzite a popíjanie sherry s kandidátmi na Nobelovu cenu.“

Gilette sa zasmial. „Len dúfam, že keď sa dostaneme späť, bude tu niekto, kto si nás bude pamätať. Videl som projekty, ktoré začali pred dvoma rokmi a teraz o nich už nik nič nevie.“

Ich rozlúčka s Jessiciným otcom bola zložitejšia. Pán Reid si stále nebol istý, prečo chcú opustiť Zem. „Veľa mladých ľudí cíti to, čo vy. Ale prenesú sa cez to,“ povedal. „Neodhadzujú svoje životy.“

„Nič neodhadzujeme,“ namietala Jessica. „Oco, myslím, že by si mi rozumel, len keby si bol biológ. Neexistuje nič zaujímavejšie ako fakt, že tam hore možno objavíme život. Aspoň nie na Zemi. A nebudeme preč dlho. Je to práca v teréne, tá najexkluzívnejšia. Obaja ju preferujeme pred kariérou na univerzite.“

Reid prikývol a pobozkal svoju dcéru. „Ak ste si naozaj istí,“ bolo všetko, čo povedal. Gilettovi potriasol rukou.

Jessica sa zahľadela na masívnu loď pred sebou. „Myslím, že sme,“ súhlasila. Nič neostalo nevykonané alebo nevypovedané. Opustili Zem o niekoľko hodín, sledujúc ako sa scvrkáva za oknami.

Skúsenosti so životom na palube lode boli sprvu exotické, ale onedlho sa zmenili na rutinu. Naučili sa, že zatiaľ čo myšlienka medzihviezdneho letu je plná napätia, realita je nudnejšia než si vôbec dokázali predstaviť. Dve mačiatka nemali s adaptáciou žiadne problémy a Gilettovci ich spoločnosť len vítali. Keď sa od Zeme vzdialili na pol milióna míľ, loď skočila do nulového priestoru a prvýkrát boli skutočne izolovaní.

Bolo to hrozné. V nulovom priestore neexistoval spôsob komunikácie zo Zemou. Stali sa malým, sebestačným svetom a v nebezpečných chvíľach, keď Gilette popustil uzdu svojej fantázie, nemý vesmír okolo nich znel ako zvuk smrti alebo šialenstva. Jessicina prítomnosť ho ukludňovala, ale vítal chvíľu, keď sa vrátili späť do normálneho vesmíru neďaleko prvého systému, ktorý mali navštíviť.

Ich prvý objekt na preskúmanie bola malá hviezda typu M, najbežnejšia v celej Galaxii, s dvoma planétami a množstvom asteroidov. „Ako nazveme hviezdu, zlato?“ opýtala sa Jessica. Obaja sa pozreli von z prístavu, oboch ich hrial rodičovský pocit.

Gilette pokrčil plecami. „Najjednoduchšie by bolo ostať pri mytológii, tak ako je to aj na Zemi.“

„Dobrá myšlienka. Máme malú hviezdu s dvoma planétami.“

„Nemal Apollo... nie, mýlim sa. Myslel som...“

Jessica sa otočila chrbtom k prístavu. „Pripomína mi to Odina a jeho dve vrany.“

„On mal dve vrany?“

„Pravdaže,“ odpovedala Jessica. „Myslenie a Pamäť. Hugina a Mugina.“

„Fajn. Nazveme hviezdu Odin a planéty tak, ako si povedala pred chvíľou. Som rád, že ťa mám. Si v mytológii lepšia ako ja.“

Jessica sa zasmiala. Zahľadela sa na novoobjavené planéty. Bola to prvá udalosť počas monotónneho letu. Ani ona, ani Leslie nečakali, že nájdu život na týchto nehostinných svetoch, ale aj tak d'akovali za šancu aspoň sa o to pokúsiť. Chodili ako vo sne po povrchu Hugina a Mugina, robili svoje testy a keď skončili, vrátili sa na loď. Odoslali fakty, ktoré zistili na Zem, postavili svoju prvú hviezdnu bránu a, nie príliš sklamaní, opustili Odina. Obaja cítili svoj kontakt so Zemou, nehľadiac na fakt, že ich posolstvo k nej doletí za dlhú dobu a oni sa pohybujú prirýchlo na to, aby zachytili vysielanie zo Zeme. Ale vedeli, že ak by chceli, môžu sa kedykoľvek otočiť a vrátiť.

Ich túžba po poznaní ich hnala vpred. Samota ešte nebola silná. Ten hrozný strach ešte nezačal.

Brány boli určené pre ľudí, ktorí ich budú nasledovať, pre osídľovateľov Galaxie. Bolo možné použiť ich na cestu vpred, ale nie na návrat. Boli ako slimačie ulity naplnené vodou a ponechané v púšti domorodcami afrických púští. Mali urobiť cestu pohodlnejšou a bezpečnejšou, ich úlohou bolo umožniť iným cestovať ešte ďalej.

Zakaždým, keď za sebou zanechali jeden hviezdny systém, zároveň medzi seba a svoje rodisko položili obrovskú priepasť. „Občas sa cítim veľmi čudne,“ vysvetľoval Jessice. „Cítim, akoby náš kontakt so Zemou bol len ilúziou, niečo, čo sme vynášli, aby sme udržali svoj zdravý rozum. Cítim sa, akoby sme položili svoje životy za niečo, čo nikto nevyužije.“

Jessica ho pozorne sledovala. Cítila sa rovnako, ale nechcela, aby to vedel. „Občas si myslím, že život vo vesmíre je tá najúžasnejšia vec. Občas sa na seba hnevám, že som to nezistila skôr. Ale nikdy to netrvá dlho. Zakaždým, keď uvidíme nové svety, cítim nádej. Len týždne v nulovom priestore na mňa doliehajú. Pocit samoty je silný.“

Gilette sa na ňu spýtavo zahľadel. „Bude na tom záležať vo chvíli, keď objavíme život?“

Šokovaná zostala na chvíľu ticho. „Nemyslíš to vážne.“

Zachránila ho jeho vedecká myseľ, tak ako sa to stalo už viackrát. „Nie,“ povedal. „Nemyslím. Nezáleží na tom.“ Zdvihol tri mačiatka z brlôžteka Ethyl. „Nechaj ma nájsť niečo takéto na jednom zo svetov a všetko sa tým vyrovná.“

Prešli mesiace a navštívili viac a viac hviezd, zakaždým s rovnakým výsledkom. Po troch rokoch sa stále vzdŕaľovali zo Zeme. Prešiel štvrtý a piaty rok. Ich nádej zakolísala.

„Trocha ma to trápi,“ povedal Gilette, sediac pri oceáne na svete, ktorý nazvali Carraway. Sedel na širokej pláži z bieleho piesku zvlneného do dún. Vlny nekonečne udierali do ich nôh. „Myslím, že sme nikdy nikoho nepočuli za nami, nikoho sme nevideli. Viem, že je to šialená myšlienka, ale v kútiku duše dúfam, že niekto nás nasleduje cez hviezdne brány a možno raz pred nás v nulovom priestore skočí. Ale nech to je ktokoľvek, čaká nás na hviezde, na ktorej sme ešte neboli.“

Jessica vyformovala z piesku malý hrad. „Je to tu ako na Zemi, Leslie,“ povedala. „Ak nerátam zelenú oblohu. A stále myslím na to, prečo na dunách nerastie tráva. Bude nás niekto nasledovať sem?“

Gilette si ľahol na piesok a počúval tlmenému duneniu príboja. „Neviem,“ zamrmľal. „Možno na jednej z planét existovala jedna absurdná forma života a my sme ju len prehliadli. Možno sme niečo zle prečítali alebo zle interpretovali. Alebo je možné, že všetky národy na Zemi sa pozabíjali vo vojne a my sme poslední žijúci ľudia v Galaxii.“

„Si blázonko,“ povedala Jessica a nahrnula trochu piesku na nohu svojho skafandra.

„Je možné, že Ježiš sa po apokalypse vrátil na Zem a povedal si, že bez nás dvoch to nie je ono. Ale kým sme ešte tu, pri každom návrate do normálneho priestoru dúfam, že uvidím inú loď.“ Gilette sa posadil. „Ale ešte nikdy sa to nestalo.“

„Chcela by som teraz mať paličku.“ Jessica prehrnula piesok rukou, pár minút mlčala a potom sa zahľadela na svojho manžela. „Čo sa asi môže diať doma?“

„Kto vie, čo sa stalo za posledných päť rokov? Mysli na všetko, o čo sme prišli, zlatko. Mysli na knihy a filmy, Jessie. Mysli na vedecké objavy, o ktorých sme nikdy nepočuli. Možno je na ďalekom východe mier a v štátoch vypukla občianska vojna medzi bielymi a čiernymi. Možno sa senegalský hokejisti stali majstrami sveta. Kto vie?“

„Nepreháňaj, miláčik,“ povedala. Postavili sa a oprášili piesok zo skafandrov. Potom sa obrátili a zamierili k prístávaciemu modulu.

Na lodi, o hodinu neskôr, sa Gilette zahľadel na mačky. Nevedeli nič o ďalekom východe, možno je to to najlepšie. „Niečo ti poviem,“ povedal svojej žene. „Poviem ti, čo sa deje. Ľudia sa vracajú domov. Vedia o všetkom všetko. Jediné čo nevedia je, čo sa deje s nami. A myslím si, že so svojou ignoranciou žijú jednoduchšie ako my so svojou.“ Mačiatko, z ktorého vyrastie Bennyho matka, sa vyškriabalo ha jeho kolená a zaspalo.

„Cítiš sa odrezaný od sveta,“ povedala Jessica.

„Áno, to je pochopiteľné,“ odvetil. „Pamätáš si, čo si o mne zvykla hovoriť? Pred tým, než sme sa zobrali, keď som ti povedal, že chcem len dobre robiť svoju prácu? Povedala si, že jedna ľudská bytosť nie je ľudská bytosť. Pamätáš sa? Vždy si hovorila takéto veci a ja som sa stále pýtal, že čo to má znamenať. A ty si sa usmiala a predostrela si pred mňa to, čo si si dlho pripravovala. Myslím, že ti to robilo dobre. Povedala si ‚Jedna ľudská bytosť nie je ľudská bytosť‘, a potom si povedala ‚Vieš čo to znamená?‘ a skončila si tam, že ak prežijem svoj život sám, je to akoby som ani nežil. Nepamätám si presne, aké z toho vyplývalo poučenie. Toto bol ten tvoj bláznivý spôsob hovorenia vecí, ktoré neboli ani trocha logické, ale predsa dávali zmysel. Povedala si, že môžem sedieť vo svojej veži zo slonoviny a hľadiť na veci pod mikroskopom a podávať o tom nezmyselné správy a na konci života sa čudovať, že nikoho nemám. Hovorila si, že žijeme medzi ľuďmi a nech sa snažíme akokoľvek, nikdy im neujdeme. A že nemôžem vyliezť na strom a založiť svoj vlastný živočíšny druh. Ale v skutočnosti možno ľudom ujsť. Pozri sa na nás.“

Jeho hlas znel čoraz trpkšie. „Pozri na mňa,“ zamrmal. Pozrel na svoj odraz na okne a striasol sa. Vyzeral starý, a čo je horšie, trochu dementný. Rýchlo sa otočil, s očami plnými slz.

„Áno,“ povedala, ale ešte stále sa cítil bokom, ľudskosť miznúca s plynutím času. Nerobil nič, z čoho by vyplynulo, že je ľudská bytosť. Čítal údaje z pristrojov a stláčal tlačidlá. To môžu robiť stroje alebo cvičené zvieratá. Cítil sa zahodený, ako plesnivá časť zemiaka, vykrojená a vyhodená.

Jessica bránila, aby sa jeho depresia nezmenila na šialenstvo. Bol omnoho náchylnejší na čierne myšlienky. Ich práca držala pri zmysloch Jessicu aj jeho.

• • •

„Myslím na divné veci, Jessica,“ povedal jej jedného dňa deviateho roku ich expedície. „Len tak mi z ničoho nič napadajú. Najprv som tie myšlienky ignoroval. Potom, po chvíľke som si všimol, že o nich premýšľam a stále prichádzam k záverom, že sú šialené.“

„Aké veci?“ opýtala sa Jessica. Pripravovali sa pristáť na veľkú, suchú planétu.

Gillette prekontroloval oba skafandre a prichystal ich na lavicu. „Občas myslím na to, že nikde inde nie sú žiadni ľudia, že ľudstvo je púhy objav mojej fantázie. A že my sme nikdy neboli na Zemi, že všetko, na čo si spomínam, sú len klamstvá. Akoby sme boli na lodi odjakživa, navždy a neustále, absolútne osamotení v celom vesmíre.“ Kým hovoril, pomaly si obliekol skafander a nastavil elektronický zámok na dverách. Cítil ako mu zrýchľuje tep, cítil ako mu vysychajú ústa a vedel, že o chvíľu príde ďalší útok depresie.

„To je v poriadku, Leslie,“ povedala Jessica jemne. „Pomysli na to, ako sme boli spolu doma. To bola skutočnosť.“

„Oči sa mu rozšírili a dych sa prehĺbil. „Áno,“ zašeptal, „ale môže to byť aj lož. A môže to byť aj halucinácia.“ Začal dychčať, videl to, čo mu ukazovala jeho agonizujúca myseľ.

Jessica ho pridržala, kým prešiel najťažší záchvat. Po pár minútach získal svoj stratený nadhľad späť. „Naša misia je podstatne ťažšia než som čakal.“

Jessica mu pobožkala líce. „Mohli sme očakávať po rokoch problémy,“ povedala. „Nikdy sme to neplánovali na takto dlho.“

Systém pozostával z hviezdy triedy M a dvanástich planét. „Máme veľa práce, Jessica,“ povedal a zahľadel sa na obrazovku. „Prácu na niekoľko týždňov. Je to lepšie ako padať cez nulový priestor.“

„Áno, drahý,“ odpovedala. „Už si vymyslel mená?“ Toto už bola tradičná časť ich misie – vymýšľať nové a nové mená pre hviezdy a planéty. Po ôsmich stovkách planetárnych systémov sa im minula mytológia ako aj všetko, čo si pamätali z geografie a histórie. V súčasnosti pomenovávali planéty po hráčoch basketbalu a po filmových hviezdach. Pristáli na pústej planéte, aby vykonali obligátny prieskum. Nazvali ju Riek, po hercovi v Casablanke. Hoci bolo nepravdepodobné, že na nej nájdu život, stále chceli všetko preskúmať vlastnoručne, len pre istotu, len pre kačice, ako zvykla hovorievať Jessicina matka.

Zastavil sa a usmial. Na toto nepomyslel v týchto súvislostiach už roky. Toto bol kritický bod Gilettovej výpravy: nikdy viac, kým s ním ešte bola Jessica, sa nepriblížil tak veľmi k duševnej chorobe. Visel na tejto myšlienke a držal si ju ako štít pred studenými a neúprosnými silami prázdneho kozmu.

Prešiel ďalší rok. Minulosť sa rozmazala do nejasnej škvrny a budúcnosť neexistovala. Žiť v súčasnosti bolo jediné, čo im zostávalo, ich nádej a ich prekliatie. Strávili veľa času povinnosťami, ktorých jediným zmyslom bolo pripomenúť, že Zem existuje.

Po dvadsiatich rokoch spoločného osudu sa stala katastrofa. Na nepomenovanom svete stovky svetelných rokov od Zeme, na kamenistom pahorku malého údolia zomrela Jessica Gilettová. Práve brala vzorku z povrchu planéty, keď jej pukol spoj na skafandri. Bolo počuť písknutie, keď jedovaté plyny z atmosféry vnikli do jej skafandra. Na kamenistú zem dopadla mŕtva. Jej manžel sledoval ako zomrela, neschopný pomôcť jej, smrť bola prirýchlá. Sedel na kamenistom povrchu planéty, keď sa deň zmenil v noc a sedel tam aj počas dlhých-predlhých hodín zostávajúcich do úsvitu.

Pochoval ju na tomto svete, ktorý nazval Jessica a už nikdy sa k nej nevrátil. Vypustil hviezdnu bránu na orbitu planéty, dokončil

prieskum ostatných planét a pokračoval k ďalšej hviezde. Zožíral ho smútok a veľa, veľa dní neopustil svoju posteľ.

Jedno ráno zaškriabal na jeho posteľ Benny. Kocúrika nenakfml už skoro týždeň. „Benny,“ zamrmal osamelý muž. „Chcem niečo urobiť. Nemôžeme sa dostať domov. Aj keby som otočil loď v tejto sekunde a išli by sme maximálnou rýchlosťou v nulovom priestore, aj tak by mi cesta trvala pätnásť rokov. Musel by som sa dožiť sedemdesiatky, aby som uvidel Zem. Nikdy som nerátal s tým, že sa dožijem tak vysokého veku.“ Od tejto chvíle vykonával všetky povinnosti mechanicky, entuziazmus, ktorý v ňom prebúdza Jessica bol preč. Neostávalo mu nič iné ako pokračovať a tak pokračoval, ale samota na ňom visela ako tieň smrti.

Prezrel svoje výsledky a rozhodol sa vyrobiť hypotézu vysvetľujúcu nič, ktoré našiel. „Je to veľmi nezvyklé, Benny,“ povedal. „Musí tu byť jednoduché vysvetlenie. Jessica vždy argumentovala, že všetko nemožno vysvetliť, ale musela sa mýliť. Niečo za tým všetkým musí byť, niekde. Teraz mi povedz, kde nájdeme Indíciu Číslo Jedna. Život na jednej z týchto stoviek svetov, ktoré sme navštívili?“

Benny mu v tomto okamihu nevedel poradiť. Mlčky sledoval Gileta svojimi veľkými sivými očami. „Už som to všetko veľakrát prešiel,“ povedal Gilette, „a jediná teória, ktorá mi napadla je pritvrdá na to, aby som sa o nej odvážil premýšľať. Jessica by si myslela že som šialený. Moji priatelia na Zemi musia mať problémy so sledovaním môjho vysielania. Benny, seriózne si to všetko premyslíme. Ale v takýchto situáciách musí nastať bod, keď musíme zahodiť všetko, na čo sme prišli doteraz a prehrabávať sa hlbšie. Čo sa vlastne stalo? Nie to, čo som čakal. A je pravdepodobné, že ani Jessica. Ale stalo sa to.“

Sadol si za svoj stôl. Na chvíľu myslel na Jessicu a chýbal len kúsok, aby sa nerozplakal. Ale pomyslel na jej život a na cieľ ich cesty, myslel na to, ako nájde odpoveď v hviezdnom systéme, ktorý navštíví neskôr. Svoj život zasvätil hľadaniu tejto odpovede. Nepotreboval počítač, aby mu analyzoval údaje – bol to len rad núl. „Veda je postavená na teóriách,“ rozmýšľal. „Niektoré teórie môžu byť prakticky nedokázateľné, ale sú prijaté kvôli množstvu indícií,

ktoré k nim vedú. Napríklad, nemusí existovať nič také ako gravitácia. Je možné, že veci neustále padajú kvôli nejakej náhode vymykajúcej sa zo štatistik. A môže sa stať, že zrazu veci začnú padať hore alebo náhodnými smermi ako mince padajúce na jednu alebo druhú stranu. A Zákon o gravitácii bude zrušený.“

To bola prvá a najbezpečnejšia časť jeho odvodzovania. Potom nasledoval pocit, že musí existovať možnosť vysvetliť množstvo mŕtvych planét. „Myslím, že o tom teraz nechcem rozmýšľať,“ povedal Jessicinmu duchovi. „Možno nabudúce, keď navštívim viac planét.“

A tak aj urobil. Videl sedem planét okolo hviezdy triedy M a potom G s ôsmimi a K so štrnástimi. Všetky svety boli pokryté krátermi a bez života. Gilette po preskúmaní planét zdvihol Bennyho k sebe. „Tridsaťdva planét,“ povedal. „Aký je doteraz konečný výsledok?“ Benny to nevedel.

Gilette nemal nikoho, s kým by si to mohol predebatovať. Nevedel sa skontaktovať s vedcami na Zemi, stratil dokonca aj Jessicu. Všetko čo mal, bol pokojný šedý kocúr. „Všimol si si,“ opýtal sa, „že čím ďalej sa dostávame od Zeme, tým homogénnejšie vyzerá vesmír?“ Ak aj Benny rozumel slovu homogénny, nedal to na seba poznať. „Jediná neprirodzená vec, ktorú sme za tie roky videli, bola Zem. Život na Zemi je jediná neprirodzená vec v Galaxii ktorú sme videli za posledných dvadsať rokov. Čo to znamená?“

V tomto okamihu to pre Bennyho neznamenal nič, ale začalo to dávať zmysel Gilettovi. Prikývol. „Nikto z mojich priateľov ani nepripustil fakt, že Zem je vo vesmíre sama, že nikde inde niet ani fliačika, na ktorom by bol život. Je pravda, že sme doteraz neprezreli priveľkú oblasť, ale dostať ako výsledok pri dvetisíc tristo pokusoch nulu niečo znamená.“ Keď Gilettovci opustili Zem pred dvoma desaťročiami, väčšina vedcov verila, že tam niekde vonku je život, aj keď dôkaz neexistoval, priamy ani nepriamy. Tam musel byť život, otázka bola len kde sa nájde. Leslie sa pozrel na vzorec sprevádzajúci ho celú cestu. „Ak jeden z faktorov je nula,“ rozmýšľal, „potom celý výsledok je nulový. Ktorá premenná to ale môže byť?“ Nič neukazovalo na správnu odpoveď a hľadanie riešenia sa stalo zmyslom Gilettovho života.

• • •

A priblížili sa k dnešku: rok 30 a let pokračuje. Koniec Gilettovhho života je niekde v čiernej pustatine. Zem je matnou spomienkou, menej reálnou ako nočné sny. Benny je starý kocúr a onedlho zomrie, tak ako zomrela Jessica a ako zomrie Gilette. Nerád na to myslel, ale myšlienky na smrť naňho neúnavne útočili znova a znova.

Rovnako často sa mu zjavovala aj nová myšlienka. Bol to iracionálny pocit, niečo, čo by pred tridsiatimi rokmi bez rozmýšľania zavrhol. Jeho vedecká minulosť ho nútila rozväzovať teórie pomaly a dôkladne. Začal myslieť na to, že možno je Zem vo vesmíre sama, jediná planéta posvätená životom. „Musím stále pripúšťať, že som nepreskúmal dostatočne veľkú časť galaxie,“ povedal, akoby bránil svoj názor pred Jessiciným odmietaním. „Ale bol by som hlupák, keby som ignoroval tridsať rokov skúseností. Čo znamená ak poviem, že Zem je jediná planéta so životom v Galaxii? To nie je matematický alebo vedecký výrok. Samotné štatistiky očakávajú iné planéty s formami života. Ale môže niečo prevládať nad biológiou?“ Počkal na súhlas od Bennyho. „Jednoduchý akt viery.“ Zmlkol, čakajúc na náhly výbuch smiechu Jessicinho ducha, ale počul len nekonečné ticho vesmírnej lode.

„Jednoduchý akt vynájdenia života na Zemi,“ povedal Gilette. „Vieš si predstaviť, čo by povedali ľudia na Zemi na toto? Neodvážil by som sa im ukázať ešte raz. Zobrali by mi titul. Moje predplatné na Vedu a. Techniku by zrušili. Lokálny klub by mi odobral členstvo.“

„Ale na čo iné môžem pomyslieť? Každý z tých ľudí by na mojom mieste za tridsať rokov samoty prišiel k rovnakému záveru. Odpoveď neprišla ľahko, Jessica, dobre to vieš. Poznáš ma. Nikdy som nemal vieru v nič čo som sám nezažil. Neveril som ani v existenciu Georga Washingtona, len aby som ostal verný princípom. Ale prišiel čas, keď! vedec musí ustúpiť vysvetleniu, ktoré jediné berie do úvahy fakty.“

Bolo jedno či má Gilette pravdu alebo nie, či preskúmal dostatočné , množstvo svetov. Musel opustiť svoje znalosti, jednu za druhou, museli ustúpiť viere. Cítil, čo musí byť pravda, nie vďaka

laboratórnym po– , kusom, ale kvôli náhlemu popudu, aký ešte nezažil.

Pár dní si zvykal na myšlienku. Život bol vytvorený na Zemi s nejakým cieľom, nikde inde. Každá novoobjavená planéta ho v tom len utvrdzovala. Ale jednu noc zistil, ako veľmi je prekliaty. Ak je Zem jediné živé miesto v Galaxii a on sa od nej vzdáľuje a vzdáľuje, kde skončí?

Čo robí so svojím osudom – a s Jessiciným?

„Moja odvaha zlyhala, zlatko,“ povedal objektu svojich snov. „Ak dokážem zostať studený a objektívny, budem mať aspoň pokoj v duši. Ale je nedokážem. Odvaha bola lož, od začiatku do konca. Hneď ako by sme niečo našli, naša ľudskosť by bola ta-tam. Nemôžeme byť pasívni pozorovatelia vesmíru, lebo sme ľudia a žijeme. A nedokážeme spoznať celú pravdu a to je naše prekliatie.“ Želal si mať so sebou Jessicu, cítiť jej blízkosť a nehu. Cítil sa izolovaný aj predtým, ale teraz to bolo veľmi zlé. Až teraz pochopil, čo je dokonalá samota – oddelenie od svojho sveta a od sily, ktorá ho vytvorila. Nemal byť na lodi, vo vákuu. Patril Zemi, jej životu. Zahľadel sa cez prístav do kozmu a nekonečná temnota ho išla pohltiť, spojac sa s jeho dušou a myslou. Cítil v sebe hroznú zimu.

Na chvíľu ho paralyzovali jeho pocity. Keď Jessica zomrela, uzavrel svoj žal do tmavej izby v kútiku mysle. Nikdy nedostal svoje city von na povrch. Teraz, vo svetle nových zistení ho potláčané pocity zasiahli s nebývalou silou. Povolil strojom naokolo prevziať úplnú kontrolu nad pristávaním. Sledoval hviezdy rozhádzané po temnote a spomínal na všetko čo tak hlúpo opustil.

Benny bolo to, čo mu nakoniec pomohlo. Prišiel k jeho nohám a zamňaukal. Gilette zažil záblesk videnia, orientálne filozofie to nazývajú satori, okamih krištáľovo čistého videnia. Intuitívne poznal, že urobil chybu vo svojej sebaľútosti. Ak bol život vytvorený na Zemi, tak všetky živé bytosti boli jeho súčasťou, nezáleží na tom, kde sa nachádzajú. Benny, šedý kocúr bol jeho časťou uzamknutou v plechovke letiacej medzi hviezdami. Gilette bol časťou života, nech cestoval kamkoľvek. Akt stvorenia bol rovnako reálny ako ich kozmická loď. Bolo hlúpe myslieť si, že sa oddelil – a Jessica mu to hovorila od začiatku.

„Benny!“, zvolal Gillette so znovunájdеным pokojom. Kocúr si ho obzrel. Gillette pocítil vo chvíli, keď ho opustila samota príjemné teplo. „Bol to len strach zo smrti,“ zašepkal. „Bál som sa zomrieť. Neverím tomu! Myslel som, že mám nadhľad. Je dobré zbaviť sa svojich fóbii.“

A keď sa zahľadel von, vesmír už nevyzeral prázdny a čierny, skôr vibrujúci a plný kreatívnej energie. Vedel, že našiel neotrasiteľný zmysel svojho života, nič by sa na tom nezmenilo, ani keby nasledujúca planéta bola plná života. Možno zmeniť fakty, ale nie vieru.

Bolo jedno, kam mieri, akú hviezdu navštívi. Vedel, že kamkoľvek pôjde, pôjde domov.

Z originálu One preložil Tomáš Árva